

הפטרות ימים נוראים - הרב אביה פערס - 1

א. הפטרת יום א' דר"ה

• המשכת שפע ברכה והצלחה

1. מגילה ל"א.

בראש השנה בחדש השביעי ונתורה אור ציין במדבר כטי' ושם "ובחדש השביעי" וראה ויקרא כג', כד' "ובחדש השביעי" ומפטירין הבן יקיר לי אפרים ויש אומרים והי' פקד את שרה ומפטירין בחנה והאינדא דאיכא תרי יומי יומא קמא כיש אומרים למחר והאלהים נסה את אברהם ומפטירין הבן יקיר. [על מסורות קדומות נוספות בעניין הקריאה וההפטרה ע' תבורי, מועדי ישראל 9-238 ובהערות]

רש"י שם

הבן יקיר לי אפרים - משום זכור אזכרנו רחם אלחמנו:

מפטירין בחנה - לפי שפקידתה הייתה בראש השנה, ועקידת יצחק מזכירין כדי שתזכר לנו היום בתשפט:

2. רמב"ם הלכות תפילה פרק י"ג הלכה י'

בראש השנה קורין בחדש השביעי באחד לחדש ומנהג פשוט שקורין ביום ראשון והי' פקד את שרה ומפטירין ויהי איש אחד מן הרמתים ובשני קורין והאלהים נסה את אברהם ומפטירין הבן יקיר לי אפרים:

3. טור או"ח תקפ"ד

ומציאין בי ספרים בא' קורין הי' בפרשת וירא אליו מן והי' פקד את שרה עד ויהי אחר הדברים האלה ואם הוא שבת קורין בו ז' ומפטיר קורא בשני בקרבנות בפי פנחס ובחדש השביעי עד סוף פסקא ומפטיר קורא בתחלת ספר שמואל ויהי איש אחד מן הרמתים עד וירם קרן משיחו:

פרישה אות ב': והטעם לפי ששרה וחנה שניהם נפקדו בר"ה, כך פירש הר"ן.

4. שו"ע או"ח תקפ"ד ב'

ומציאין בי ס"ת; באחד קורין הי' מוהי פקד את שרה עד ויהי אחר הדברים האלה, ואם הוא שבת קורין בו ז', ומפטיר קורא בשני בפרשת פנחס: ובחדש השביעי, ומפטיר: ויהי איש אחד מן הרמתים, עד וירם קרן משיחו: הגה - ויש מקומות שנוהגים לקרות התוקע ממנין החמשה העולים לספר תורה (כל בו): ועיי' מגן אברהם סעיף קטן הי'.

כף החיים סעיף קטן ט"ז: ור"ל שגם אותנו יפקדנו הי' לטובה ולברכה.

5. ר"ה י"א.

בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה. מנלן, אמר רבי אלעזר אתיא פקידה פקידה, אתיא זכירה זכירה. כתיב ברחל, ויזכור אלהים את רחל, וכתיב בחנה, ויזכרה הי'. ואתיא זכירה זכירה מראש השנה, דכתיב שבתון זכרון תרועה. פקידה פקידה כתיב בחנה כי פקד הי' את חנה וכתיב בשרה והי' פקד את שרה.

• מרכזיותה של התפילה ביום זה.

6. ברכות כ"ט.

הני תשע דראש השנה כנגד מי אמר רבי יצחק דמן קרטיגנין כנגד תשעה אזכרות שאמרה חנה בתפלתה. דאמר מר בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה.

7. שמואל א', פ"ב א' - י'

(א) ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בד' רמה קרני בד' רחב פי על אויבי כי שמחתי בישועתך:

(ב) אין קדוש בד' כי אין בלתיך ואין צור כאלהינו:

(ג) אל תרבו תדברו גבהה גבהה יצא עתק מפיקם כי אל דעות ד' ולא ו {ולו} נתקנו עללות:

(ד) קשת גברים חתים ונקשלים אָזְרו חיל:

(ה) שבעים בלחם נשכרו ורעבים חדלו עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אמללה:

(ו) ד' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל:

(ז) ד' מוריש ומעשיר משפיל אף מרוקם:

(ח) מקים מעפר דל מאשפת ירים אביון להושיב עם נדיבים וכסא כבוד ינחלם כי לד' מצקי אָרץ

וישט עליהם תביל:

(ט) רגלי חסידו {חסידיו} ישמר ורשעים בחשך ידמו כי לא בלח גבר איש:

(י) ד' יחתו מריבו {מריביו} עלו {עליו} בשמים ירעם ד' ידיו אפסי אָרץ ויתן עז למלכו ויגרם

קרן משיחו:

8. מבנה תפילת מוסף

א. אבות. ב. גבורות. ג. קדושת השם. ד. קדושת היום ומלכויות. ה. זכרונות. ו. שופרות. ז. עבודה.

ח. הודאה. ט. שים שלום.

9. עין איה ברכות שם אות מ"ד

הני תשע דר"ה כנגד מי, כנגד תשע אזכרות שאמרה חנה בתפילתה, דאמר מר בר"ה נפקדה שרה רחל וחנה. בר"ה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, כדפי' רבנן ז"ל כבני אמרנאי, דהיינו להורות על ההשגחה הפרטית האישית, לא רק השגחה מינית וכללית. ובאשר כלל הרבים בכללות

מצויין במספר עשר שהוא התחלת הכלל, מורה לעומתו יחש היחיד של כל אחד ואחד מהרבים במספר תשעה. ע"כ חנה כשבקשה שיעשה השי"ת חפצה הפרטי למעלה מדרך הטבע הכללי, שלא היתה ראויה ללדת ויעשה נס לצורך יחיד, ה"י רק בחק ההשגחה הפרטית. ע"כ הזכירה בדיוק תשע אזכרות בתפילתה, להורות על עוצם ההשגחה האישית. ובר"ה אז הוא זמן שאנו צריכים ביחוד להשכיל בציור ההשגחה האישית, כדי להיטיב ולשפר המעשים הפרטיים, ולאפוזי ברחמים כ"א על עניניו הפרטיים ג"כ שמזה יבנה הצלחת הכלל, כשיהיו כל הפרטים מוצלחים. ע"כ תקנו התפילות ג"כ במספר תשעה.

10. ברכות ל"א.

אמר רב המנונא כמה הלכתא גברותא איכא למשמע מהני קראי דחנה וחנה היא מדברת על לבה מכאן למתפלל צריך שיכוין לבו רק שפתיה נעות מכאן למתפלל שיחתוך בשפתיו וקולה לא ישמע מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו ויחשבה עלי לשכרה מכאן ששכור אסור להתפלל ויע"ע שם משמואל בראשית א' עמוד ריז'

11. ילקוט שמעוני שמואל א' אות פ'

ותתפלל חנה. ומכאן אנו למדים שנשים חייבות בתפלה שכן חנה היתה מתפללת י"ח ברכות. רמה קרני בה' מגן אברהם. ה' ממית ומחיה מחיה המתים. אין קדוש כה' האל הקדוש. כי אל דעות ה' אתה חונן. ונכשלים (בעונם) אזרו חיל הרוצה בתשובה. מוריד שאול ויעל המרבה לסלוח. שמחתי בישועתך גואל ישראל מקימי מעפר דל רופא חולים. שבעים בלחם מברך השנים. רגלי חסידיו ישמור מקבץ נדחי עמו ישראל. ה' ידין אפסי ארץ אוהב צדקה ומשפט. ורשעים בחשך ידמו מכוניע זדים. ויתן עוז למלכו בונה ירושלים. וירם קרן משיחו את צמח דוד. ואין צור כאלהינו שומע תפלה. אל תרבו תדברו גבוהה שאותך לבדך ביראה [נעבוד]. יצא עתק מפיכם הטוב שמך ולך נאה להודות. ויתן עוז למלכו עושה השלום. הרי שמונה עשרה ברכות שהתפללה:

12. יבמות ס"ד.

א"ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקורים מפני שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים א"ר יצחק למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר מה עתר זה מהפך התבואה ממקום למקום כך תפלתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הקדוש ברוך הוא ממדת רגזנות למדת רחמנות.

מהר"ל חידושי אגדות שם

מפני מה היו האבות עקורים וכו'. פירש מפני כי השי"י עלת הכל ומפני כי האבות הם התחלה וסבה אל האומה ולכך צריך לעשות האבות שהם עלולים ונבראים מן העלה. ולכך הם עקורים ובוה הם צריכים אל העלה, וזה על ידי שמתפללים אל העלה שיהיה להם בנים, וכל אשר מתפלל הוא עלול אל השי"י כאשר הוא צריך אל העלה שהוא מתפלל אליו, לכך היו האבות עקורים שיהיה נמצא בהם שהם עלולים, ולכך [אמר] שהוא ית' מתאוה לתפלתן של צדיקים, וזה מפני כי אין עלה בלא עלול כלל, ולכך מתאוה לתפילת צדיקים, ודוקא לתפילת צדיקים, כי הצדיק משפיל עצמו ועושה עצמו עלול אל העלה, אבל הרשעים אין עושה עצמו עלול אל העלה. ולכך היו עקורים מפני שהקב"ה מתאוה לתפילת צדיקים ויש להבין זה עוד:

(שם). וא"ר יצחק למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר וכו'.

ממדת רגזנות וכו'. פ"י כי תפילת הצדיקים דבק ברחמים הגמורים, ולפיכך מהפך התפילה של צדיקים מדת השי"י מן מדת הדין לרחמים לגמרי, ולא כן שאר אדם אף על גב שהשי"י עושה בקשתו ותפילתו, אין מהפך אל ההפך ממדת הרגזנות למדת רחמנות, אבל דבר זה נעשה ע"י תפילות צדיקים, כי תפילתן מגיע עד הרחמים הגמורים והבן זה מאד מאד:

13. נפש החיים שער ב' פרק ט"ו

ומדרגת חנה היתה. ששפכה בתפלתה לפניו ית"ש כל נפשה. לכן אמרה ואשפוך את נפשי כו' ושפיכה פ"י לגמרי כידוע בשי"ס. (והיינו שלא נשאר לה שום רצון לעניני עה"ז. כי נפש פ"י רצון כמ"ש (שמואל א' כ') מה תאמר נפשך ואעשה לך. ורצון הכללי קשור בכלל הנפש): והנה כל הנ"ל בענין התפלה. שעיקרה שפיכת הנפש לדבקה לו יתב' בכל תיבה היינו שפיכת כלל הנפש לו ית'. בלא כוונה והבחנה בבחי' הפרטים הכלולי' בנפש. אמנם יש מדרגה יותר גבוהה בזה. והוא לכוון בבחי' הפרטי הכלולים בנפש אלא שצריך חינוך להרגיל עצמו ממדרג' למדרגה. שאחר שכבר הורגל בתפלתו איזה זמן בענין שפיכות והתדבקות כלל הנפש. אח"ז יעתיק עצמו לכוון בבחי' הפרטים שנפשו כלולה מהם.

14. שפת אמת ר"ה תרמ"ד

ב"ה מר"ה בקיצור

ראש השנה הוא בחי' תפלה. דיש ד' מצות שמקיימין בכל יום ק"ש תפילין ציצית תפלה כמ"ש בספרי קודש שהם נגד ד' אותיות הוי". וכן המועדות ג' רגלים. בפסח בחי' תפילין זרוע הנטויה. ובשבועות ק"ש אנכי מצוך היום כו'. וסוכות ציצית בצל כנפך יחסיון. וימים הנוראים הם בחי' תפלה:

יע"ע: יעקבסון, חזון המקרא ח"ב, 342. ריבלין, עיוני הפטרה ח"ב, 541. מעיינות, ימים נוראים א', 96. ליכטנשטיין, מבט אל ההפטרות.